

Tikovi i turetov sindrom: osnovne činjenice za pacijente

ŠTA SU TIKOVI?

Tikovi su pokreti koje pacijent ne može uvek da kontroliše. Obično postoji nagon ili potreba da se pokret napravi i potom osećaj olašanja nakon što se pokret napravi. Nekada se pokreti mogu kratkotrajno zaustaviti. Tikovi mogu biti:

- Iznenadni, brzi
- Mogu se ponavljati i biti stereotipni (svaki put isti)
- Nesvršishodni ili neritmični
- Prosti ili složeni

Prosti tikovi nastaju iznenada i obično traju nedeljama ili mesecima. Najčešći prosti motorni tikovi su: treptanje, podizanje obrve, sleganje ramenima, okretanje ili trzanje glave i vrata. Česti prosti vokalni (glasovni) tikovi su: čišćenje grla, kašljanje, šmrkanje i zevanje.

Složeni motorni tikovi uključuju neke kompleksije pokrete kao što su: grimasiranje, kucanje, specifični obrasci hodanja ili zaobilaznja, skakanje, šutiranje ili udarnje rukom. Složeni vokalni tikovi uključuju: ispuštanje brojnih zvukova, ponavljanje slogova, reči ili fraza (eholalija), ponekad ali retko izgovaranje socijalno neprihvatljivih reči ili fraza (koprolalija).

ŠTA JE TURETOV SINDROM?

Turetov sindrom (TS) ili Žil de la Turetov sindrom (Gilles de la Tourette sindrom) je poremećaj koji obično počinje između četvrtre i šeste godine a najizraženiji je između desete i dvanaeste godine. Po definiciji tikovi moraju početi pre 18. godine. TS je mnogo češći kod muškog nego kod ženskog pola. Pacijenti sa TS imaju kombinaciju motornih i vokalnih tikova koji su prosti ili složeni i moraju trajati duže od godinu dana. Mogu se javiti problemi ponašanja kao što su anksioznost i opsesivno kompulsivno ponašanje.

ŠTA IZAZIVA TIKOVE I TS?

Uzrok tikova i TS nije poznat. Tikovi i TS su često nasledni, što znači da se javljaju kod više članova porodice.

DA LI SU SVI TIKOVI TURETOV SINDROM?

Nemaju svi ljudi sa tikovima TS. Dijagnoza TS zahteva postojanje više od jednog tika, uključujući vokalni tik, u trajanju dužem od jedne godine. Tikovi su česti, jedno od petoro dece može imati tikove u nekom trenutku, dok se TS javlja ređe.

DA LI POSTOJI TERAPIJA?

Često terapija za tikove nije potrebna. Terapija motornih tikova,

vokalnih tikova i TS zavisi od toga da li tikovi utiču na pacijenta i da li remete socijalnu i emotivnu sferu života. Ukoliko tikovi ne smetaju pacijentu i ako ne ometaju aktivnosti pacijenta, tada mogu biti potrebni samo podrška i edukacija. Edukacija ljudi oko pacijenta može povećati razumevanje i smanjiti socijalnu stigmju. U tome treba da učestvuju doktori, psiholozi i socijalni radnici. Članovi porodice i učitelji moraju naučiti da su tikovi nevoljni kako bi bolje razumeli dijagnozu i izbegli smanjenje samopouzdanja deteta.

Pacijenti bi trebalo da sa doktorom prodiskutuju terapiju ako tikovi:

- Izazivaju značajan stres
- Utiču na svakodnevni život ili školu
- Izazivaju socijalnu izolaciju, maltretiranje ili depresiju.

Sveobuhvatna bihejvioralna intervencija za tikove (Comprehensive Behavioral Intervention for Tics-CBIT) je jedna od terapija koja se koristi za TS. CBIT se fokusira na svestan trening i razvijanje strategija kojima se suprimira nagon tika.

Ako bihejvioralna terapija nije dovoljna, neki lekovi mogu biti od pomoći. Lekovi mogu izazvati neželjene efekte zbog čega pacijenti moraju biti u stalnom kontaktu sa doktorom. Lekovi koji se koriste su: klonidin i guanfacin, klonazepam ili drugi anksiolitici (posebno ako pacijent ima anksioznost), i antipsihotici (neželjeni efekti se moraju razmotriti). Dodatno, za pacijente koji ne odgovore na terapiju lekovima, može se razmotriti duboka moždana stimulacija.

ZAŠTO SE TURETOV SINDROM SMATRA NEUROPSIHIJATRIJSKIM POREMEĆAJEM?

Neuropsihijatrijski poremećaji su neurološki poremećaji koji utiču na ponašanje. Više od 50% pacijenata sa TS ima poremećaj ponašanja kao npr. poremećaj pažnje i hiperaktivnost (Attention Deficit/Hyperactivity Disorder- ADHD) i opsesivno kompulsivni poremećaj (Obsessive Compulsive Disorder- OCD). Pacijenti mogu, takodje, imati depresiju, impulsivno ponašanje, poremećaj ličnosti, namerno samopovredjivanje i poremećaje spavanja. Lečenje ovih poremećaja može postojati, zato razgovarajte sa vašim doktorom.

ŠTA PACIJENT MOŽE DA OČEKUJE KADA ŽIVI SA TIKOVIMA ILI TS?

Tikovi su često prolazni. Tikovi i TS imaju tendenciju da nestanu sa starenjem i u mnogim slučajevima potpuno nestanu u odraslom dobu.